

De geschut- en klokkengietersfamilie Ouderogge

door Dr. E. WIERSUM

TOEN in 1597, bij de voorloopige regeling van het zeewezen, de Admiraliteit van de Maze te Rotterdam gevestigd bleef, ging dit college zich daar weldra naar behooren inrichten; in 1598 bouwde het een arsenaal, op de plaats van de tegenwoordige marinekazerne, waardoor het oude „bushuis” der stad op 't Roode Zand overbodig werd, en enkele jaren later, in 1613, begon het met de oprichting van een eigen geschutgieterij. Den 28sten Maart van dat jaar kochten Gecommitteerde Raden een huis en erf in de Hoogstraat (prot. nr. 117 B) en 1 Juni d. a. v. een tweede huis „De gloeyende oven”, eveneens in de Hoogstraat (prot. nr. 117 A). Tusschen beide perceelen lag „der stede huys en erve”; ook dit pand werd blijkbaar overgenomen en op het nu beschikbare terrein, doorloopende van Hoogstraat tot Kipstraat, achter de aangekochte huizen aan de noordzijde van eerstgenoemde straat verrees al spoedig het nieuwe geschuthuis. In een gift van 11 Juni 1618, waarbij de Admiraliteit vergrooting van het terrein verkreeg, wordt „het giethuis” reeds als belending genoemd. Het stond op de plaats, waar vóór den grooten brand van 1563 de kapel van het Dominikaner klooster gestaan had.

Waarschijnlijk had men reeds vóór den bouw van de gieterij uitgezien naar een bekwaam geschutgieter. Men vond dien al gauw in den Amsterdammer Jan Cornelisz. Ouderogge. Wanneer deze te Rotterdam in dienst der Admiraliteit is gekomen, is niet precies bekend, doch, zooals voor de hand ligt, zal hij reeds bij de oprichting der gieterij van advies gediend hebben. Hij behoorde tot een der Amsterdamsche regentenfamilies en was o.a. verwant met den bekenden Laurens Jansz. Spiegel¹⁾. Zijn ouders waren Cornelis Jan Symonsz. en Marie Gerritsdr. Ouderogge, uit wier huwelijk hij in 1573 of 1574 geboren werd. Op 24 jarigen leeftijd trouwde hij in 1598 met Hillegont Strijckers. In het begin van 1613 woonde hij nog als klokkengieter aan den Heiligenweg te Amsterdam, doch eenige jaren later zal hij naar Rotterdam vertrokken zijn. Uit een akte van 5 Oct. 1618, verleden voor notaris Jac. Gijsbertsz. te Amsterdam, valt op te maken, dat zijn klokkengieterij aldaar, staande buiten de Heiligenwegpoort, waarschijnlijk toen reeds was opgeheven; evenwel wordt Ouderogge in deze akte nog poorter van Amsterdam genoemd²⁾.

¹⁾ Zie over de genealogie Ouderogge: Elias, De Vroedschap van Amsterdam I. en Algemeen Nederlandsch Familieblad 22 Sept. 1883 blz. 4, 18 Oct. 1883 blz. 4 en 12 Januari 1884 blz. 5.

²⁾ Vriendelijke mededeeling van den archivaris van Amsterdam.

Onder zijn leiding werd in 1621 de groote luiklok van den St. Laurenstoren en het jaar daarop het metalen standbeeld van Erasmus, „een meesterstuk van gietkunst”, naar het ontwerp van Hendrik de Keyser in het geschuthuis gegoten. Hij was het ook, die op verlangen van het gewestelijk bestuur de nieuwe bronzen vuurmonden goot, ter vervanging van de oude ijzeren „gotelingen”, die „soo dangereux voor de schepen ende het volck selfs” waren¹⁾. Hoe ver zijn naam als bekwaam geschutgieter ook buiten de stad, ja ver over onze grenzen bekend was, bewijst ons de memorie van ridder Theodorus Rodenburg aan den Deenschen koning Christiaan IV, die ik mij veroorloof hier over te nemen:

„Jan Cornelisz. Oudrog, meester van gheschutgieting, heeft mij voorghedraghen onlangs verleden ghegoten te hebben in Hollant zes en veertich metaele canons, zeer extraordinaires goet, te weten: stucken van acht voeten lang, schietende achtiën pondt yser, wegende 2200 tot 2300 ponden, hebbende gestaen tot hun behoorlijke proef; noch stucken van tien en een halve voeten lang, schietende vier en twintich ponden yzers, wegende 3200 tot 3300 ponden, ghestaen hebbende tot hun behoorlijke proef.

Heeft ghenomen een van de voornoemde stucken, ordenarie ghegoten, van achtiën ponden yzers schietende, en dezelfde gheboort op vier en twintich ponden yzers, en nochtans de behoorlijke proef uytghestaen. Noch ghegoten kleene stuckkens, van drie voeten lang, schietende een pondt yser en wegende drie en zestich ponden, uytghestaan hebbende behoorlijke proef.

Bij hem is gemaect een zeker model in 't klein om met een stuck vier ofte vijf mael te schieten, eer men met een groot stuck eens kan schieten; doch in 't groot nog niet gheproeft.

Desen voornoemden meester Jan Cornelison presenteert ootmoedelijck zijn dienst aen U.ko.ma^t, waervan ick zijn ondertekening hebbe²⁾”.

Ouderogge wilde dus blijkbaar in Deenschen dienst treden en koning Christiaan was geenszins ongenegen, om van zijn gietkunst partij te trekken.

Hij gaf opdracht om, indien hij (Ouderogge) „in Norwegen im bergwergk daselbst nach der Englischen ardt stucke zu gieszen auff sich nehmben wolle, dasz alszdan deswegen mit ihm ferner solle gehandelt werden”.

Doch de onderhandelingen schijnen geen resultaat gehad te hebben. Althans Ouderogge bleef in dienst der Admiraliteit te Rotterdam en stierf daar in 1625. Zijn hardsteenen grafzerk met wapen en opschrift in koper ligt er nog ongeschonden in de Groote kerk; het opschrift luidt: „Hier leit begraven Jan Cornelissen Ouderogge geschut- en klockghieter tot Rotterdam, steerf den 29 Augustus A^o 1625”. (Trans nr. 112).

Hij liet twee zonen na, Cornelis en Dirk, die beiden het beroep huns vaders uitoefenden. Cornelis, geboren in 1599 of 1600 te Amsterdam, trouwde 27 Juli 1631 met Cornelia Dirks Nobel³⁾, terwijl Dirk, eenige jaren na zijn

¹⁾ Fruin's Bijdragen, Vijfde reeks, derde deel blz. 295.

²⁾ Bijdragen en Mededeelingen van het Hist. Genootschap te Utrecht XXIII (1902) blz. 214.

³⁾ Huwelijksvoorwaarden voor notaris Wagensvelt 4 Juli 1631. In 1647 kwam zijn zwager Willem Nobel bij hem inwonen. Zie not. Delphius 27 Nov. 1647 Miscellanea.

broeder te Amsterdam geboren, eveneens in het jaar 1631 trouwde, met Catharina Gerrits van Nieuwenhuysen.

De broeders, waarvan de oudste op het terrein van het geschuthuis zelf, de jongste er tegenover woonde, werkten blijkbaar voor gemeenschappelijke rekening en sloten meermalen samen contracten af voor het bedrijf; zoo namen zij in 1639 aan, om voor twee Engelsche edellieden zes veldstukjes te leveren „gelijck Zijn Hoocheyt den heere prince van Orangie is gebruyckende”¹⁾. Om goedkoope concurrentie te weren, lieten zij den Frieschen geschut- en klokkengieter Jacob Noteman uit Leeuwarden overkomen, om voor een notaris te Rotterdam een verklaring af te leggen, hoe men in Friesland door onderkruiperij van vreemde klokkengieten, van „Francen van Loreynen”, met het gewicht bedrogen en in den nek gezien was, om welke reden de Staten van Friesland aan den depositant octrooi hadden verleend als mr. geschut- en klokkengieter voor de geheele provincie, met uitsluiting van alle anderen. De bedoeling van de Ouderogge's met deze verklaring was natuurlijk, om ook voor hen in Holland een zelfde octrooi te krijgen²⁾.

Ook in deze zaak traden de broeders gezamenlijk op, doch van hen beiden was Cornelis de leidende kracht. Van al de klokken, die zij in het tweede kwartaal der 17de eeuw afleverden, draagt slechts een enkele, die van Amstelveen, gegoten in 1642, den naam van beide broeders als makers, al de andere staan op naam van Cornelis alleen. En diens werkzaamheid als zoodanig is werkelijk verbazingwekkend.

Het begon al in 1629 met Oostvoorne, weldra, in 1633, gevolgd door Biert bij Simonshaven³⁾ en in 1634 door Nieuw Helvoet en Heenvliet. Dan komt, in 1637, het vergieten van de kleine klok te Charlois, „die te bersten geluyt was”, waarvoor aan Cornelis cum sociis de som van 154 gulden en 10 stuiver wordt betaald⁴⁾. Vervolgens in 1642 Goedereede en Nieuwer-

¹⁾ Notaris Jacob Delphius nr. 402 akte 197, 18 Januari 1639.

²⁾ Notaris Jacobus Delphius 30 Juni 1645. Inv. not. archief nr. 391 fol. 337.

³⁾ Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins, Gen. en herald, gedenkwaardigheden in de kerken van Zuid-Holland II 478. De voorloopige lijst der Nederl. monumenten van geschiedenis en kunst in Zuid-Holland III, 60, noemt deze klok onder Simonshaven en als jaar van gieting 1635.

⁴⁾ Rekening van de kerk te Charlois 12 Jan. 1637, 11 Jan. 1638.

Amstel ¹⁾, in 1643 Piershil ²⁾, in 1645 Zuid-Beierland, in 1647 Den Bommel en in 1650 Vlaardingen, terwijl aan deze reeks nog toegevoegd moet worden Middelharnis. In welk jaar de klok van deze plaats gegoten is, is mij niet bekend ³⁾.

Doch niet alleen was Ouderogge de alom bekende leverancier van klokken, maar ook als geschutgieter had hij een goeden naam. Reeds in 1645 goot hij een kanon voor Rotterdam van hetzelfde kaliber als de drie stukken, die de stad reeds bezat ⁴⁾ en het ligt voor de hand, dat de oprichting van het nieuwe geschuthuis, waartoe de Admiraliteit in 1663 besloot, aan zijn initiatief te danken zal zijn.

In dat jaar namelijk werd op het oude terrein tusschen Hoogstraat en Kipstraat een nieuw geschuthuis gebouwd achter de huizen aan de Hoogstraat, die men als woning van den geschutgieter liet staan. Alleen werd er een poort in gemaakt, „die aan wederzijde met gebandeerde platte pylasters versiert was, naer den Toskaenschen bouwtrant”, terwijl er boven allerlei geschut was aangebracht: „kanonnen, bassen, mortieren, afuiten, roopaerden en andere grove krijgstuigen, zeer bevallig van hardsteen uitgehouwen en meesterlijk gewerkt met de drie letteren P. P. P. der Admiraliteit” ⁵⁾.

In 1689 (8 Aug.) nam de stad Rotterdam het geschuthuis bij ruiling over en daarna is het aan particulieren verkocht; een van hen liet in 1726 de sieraden boven de poort weghakken; de poort zelf bevindt zich thans in het museum van oudheden. Het geschuthuis werd afgebroken in het voorjaar van 1921 om plaats te maken voor het Oostertheater.

Reeds 27 Febr. 1668 besloot de vroedschap Burgemeesteren te machtigen jaarlijks twee metalen stukken kanon van 12 ponden bals te doen gieten. Hoewel het uit de archiefstukken niet blijkt, moeten Burgemeesteren daarvan wel dadelijk werk gemaakt hebben; van hun werkzaamheid in deze zaak getuigt alleen hun besluit van 30 April 1671, waarbij zij hun medelid Adriaen Hartman volmacht gaven tot het doen gieten van vier metalen stukken kanon, hetwelk door Cornelis Ouderogge voor de som van 69 gulden per 100 pond werd aangenomen.

Voor het maken van deze kanonnen had Ouderogge natuurlijk heel

¹⁾ Van Arkel en Weismann, Noord-Hollandsche oudheden, Amstelland blz. 22.

²⁾ Van Borssum Waalkes in De Vrije Fries XVIII blz. 112 dateert deze klok op 1642.

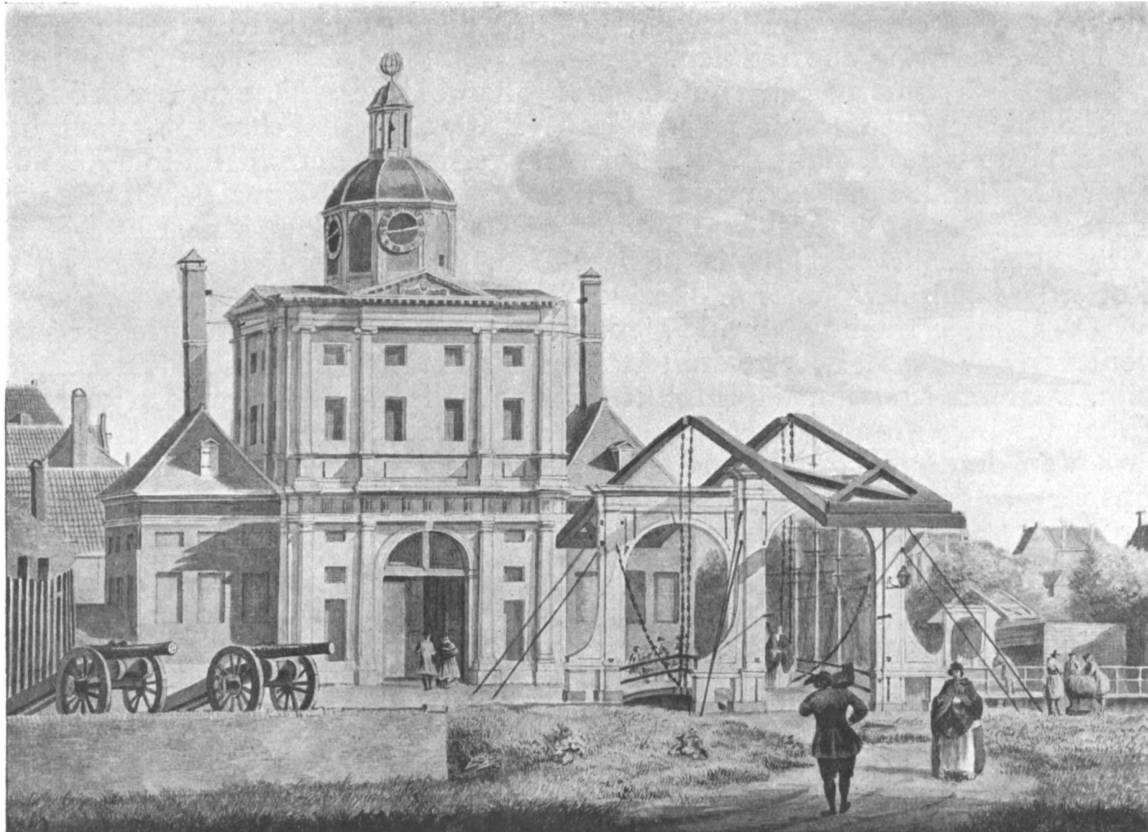
³⁾ De voorloopige lijst der Ned. monumenten van geschiedenis en kunst in Zuid-Holland, waaraan ook de overige jaartallen grootendeels zijn ontleend, vermeldt op blz. 250 het jaar 1677. Dit kan niet juist zijn, daar Cornelis reeds in 1672 stierf.

⁴⁾ Resol. van de Vroedschap 15 Febr. 1645. Deze vier stukken zijn blijkbaar jaren lang het eenige groot geschut van de stad geweest. 21 Juli 1653 schrijven Burgemeesteren nog aan de Staten van Holland en Westvriesland, dat zij maar vier stukken geschut hebben en dus geene kunnen afstaan. Missivenboek I fol. 225. Zie over de oude stadskanonnen ook het Oud-kohier van Burgemeesteren 11 April 1622.

⁵⁾ In het Rotterdamsche archief berust als R. 1. nr. 1112 een gewasschen tekening in O. I. inkt door P. van Liender van omstreeks 1750, voorstellende „'s Lands geschutgieterij of geschuthuis A^o. 1621 en 1663.” Op het Stadstimmerhuis bevindt zich bij de kaarten als nr. 2298 een plattegrond van het geheele complex.

wat materiaal nodig, dat hij verkreeg door het opkopen van oude stukken geschut. Een akte, 10 Juni 1671 voor notaris Mustelius verleden, geeft ons daar een voorbeeld van.

Sr. Cornelis Jansz. Ouderogge, oud 71 jaren, verschijnt dan in persoon voor genoemden notaris en verklaart ten verzoeke van de Amsterdamsche kooplieden De Haan en Van der Houten, dat hij van hen heeft gekocht twee metalen stukken geschut, „d'eene zijnde een groote slangh, wegende

ses duisent ses hondert ponden, ende het tweede sijnde een kleinder slangh wegende vier duisent twee hondert tnegentich ponden”. Het was hem om het koper te doen; het bij het versmelten aangetroffen ijzer en lood zou worden teruggegeven¹⁾.

Reeds jaren lang had Cornelis het bedrijf alleen gevoerd; in October 1649 was zijn broer en medewerker hem door den dood ontvallen²⁾. Ook overigens had het leven hem zijn slagen niet gespaard. Op denzelfden dag, in het

¹⁾ Notarieel archief nr. 524, akte 235.

²⁾ Testament voor notaris Jacob Delphius 3 Febr. 1648 en 1 Oct. 1649.

begin van Aug. 1657, dat zijn bij hem inwonende hoogbejaarde moeder Hillegont Dircxdr. Strijckers stierf, overleed ook zijn vrouw; hijzelf overleefde haar nog vijftien jaar, stierf, na 1 Maart 1672 getesteerd te hebben voor notaris Vitus Mustelius¹⁾, in het begin van Juni 1672 en werd den 9^{den} van die maand in het ouderlijk graf in de Groote kerk begraven.

Hij liet een meerderjarigen zoon Johannes en een minderjarige dochter Florentia na. De zoon trad in de voetsporen zijns vaders en goot klokken en kanonnen. In 1681 voorzag hij den toren van Dordrecht van een nieuwe klok, in 1687 dien van Bleiswijk, in 1690 dien van Noordwijk Binnen en in 1704 dien van Voorschoten.

In 1682 sluit hij een contract met Johan Slecher, luitenant der artillerie in dienst van den koning van Groot Brittannië en Schotland, voor het leveren van acht kanonnen met lofwerk versierd²⁾, terwijl hij in 1709 nog weer als klokkengieter voorkomt, nu van een klok voor den toren van Zevenhuizen. Hij woont dan niet meer te Rotterdam, doch is naar Den Haag vertrokken. Zijn sterfjaar is niet bekend. In Augustus 1679 was hij te Rotterdam getrouwd met Catharina Stalpert van der Wiele.

Wat is er nu nog van de gietkunstproducten der Ouderogges bewaard gebleven? Van het werk van Jan Cornelisz schijnt niets meer aanwezig te zijn. Daarentegen hangen de klokken van Cornelis en Dirk en van den jongeren Johannes nog grootendeels op de plaatsen, waarvoor ze gemaakt zijn.

Van de door Cornelis gemaakte vijzels heb ik twee exemplaren kunnen opsporen. Jhr. Van Herseele te 's Gravenhage bezit een prachtigen grooten bronzen vijzel met dubbele randversiering en het randschrift: „Cornelis Ouderogge fecit en d. i. o.³⁾ Rotterdam 1649”, terwijl door vriendelijke bemiddeling van den redacteur van het Pharmaceutisch Weekblad de firma Rathkamp en Co. te Weltevreden mij opmerkzaam kon maken op een in haar bezit zijnden kleinen koperen Ouderogge-vijzel, 11 cM. hoog met een diameter van 14 cM. en met het randschrift: C. Ouderogge en d. i. o. Rotterdam 1647. Soli Deo Gloria.

Waar zijn echter de veertien kanonnen gebleven, waarvan de Rotterdamsche kroniekschrijver Kortebrant zoo uitvoerig gewag maakt⁴⁾? In zijn tijd stonden ze nog op de stadsbolwerken en deden ze bij feestelijke gelegenheden dienst.

In het begin van den Franschen tijd waren ze daar ook nog en werden

---

¹⁾ Weesregister nr. 271, 5—11 Aug. 1657 en Not. Mustelius nr. 525 akte 46.

²⁾ Not. C. van den Ende nr. 1198, akte 6, 12 Jan. 1682.

³⁾ Wat dit gedeelte van het randschrift, dat ook op de kanonnen regelmatig en althans ook op sommige klokken zoo voorkomt, beteekent, is niet duidelijk. De meest bruikbare oplossing is nog *et dedit in oppido*, hoewel het hiervóór behoorende *fecit* dan soms verzwegen en het Latijnsche *et* door het Hollandsche *en* verdrongen moet zijn.

⁴⁾ Handschrift in het Rotterdamsche archief. — Welk een rol eenige van deze kanonnen bij het Rotterdamsche oproer van 1690 speelden, kan men lezen bij Mr. G. Mees Az. in zijn studie over dat oproer, uitgegeven door de Koninklijke Academie van Wetenschappen blz. 48 vlg.

toen o.a. afgeschoten ter eere van den verjaardag van Napoleon 15 Aug. 1810 en van de geboorte van den koning van Rome 23 Maart 1811, doch spoedig daarop hadden de Franschen ze weggevoerd om ze in de vestingen te gebruiken. Dadelijk nu hun aftocht echter waren ze weer in eere hersteld. Een krantenbericht van 12 October 1814 licht ons hierover uitvoerig in.

„Gedurende het Fransche Bewind”, zoo luidt het, „had de politie de metale kanonnen, welke sedert zoo vele jaren dezer stads bolwerken vercierden en zulke verschillende gebeurtenissen den volke aangekondigd hebben, van hier vervoerd om er in de vestingen gebruik van te maken. Sedert heeft de heer commissaris-generaal van het Departement van Oorlog zich wel oneindig veel moeite willen geven, om dezelve onder de meenigte agtergelaten en gevonden stukken geschut te doen opzamelen, en zijn daarna alhier overgevoerd.

Wederom in orde gebracht zijnde, was de dag van heden bestemd om dezelve op hunne vorige standplaatsen te doen brengen, waartoe de geheele schutterij verzamelde en naar de stadswerf trok; hier stonden de stukken met vercierte paarden bespannen, met vlaggen, kransen en oranjestrikken opgetooid, gereed, wordende door heeren fabriekmeesteren aan de heeren kolonels overgeleverd en dus naar de Boomtjes gevoerd.

Op het bolwerk geplant, werden uit dezelve een en twintig schoten gedaan: hebbende de president der fabriekagie, de heer burgemeester Gevers, het eerste stuk, de heer De Monchy het tweede, de heer commissaris van het district, de verdere heeren leden der regering, de heeren opperofficieren der schutterij agtervolglijk de andere stukken afgestoken”, terwijl ten slotte Ds. Scharp de plechtigheid besloot met het voordragen van een gedicht, waarin o.a. deze regels voorkwamen:

Ziet de Maasstroom kabblend golven, hoort hem ruisschen vrij en blij;
De oude sieraad van uw bolwerk zet der stad weer luister bij.

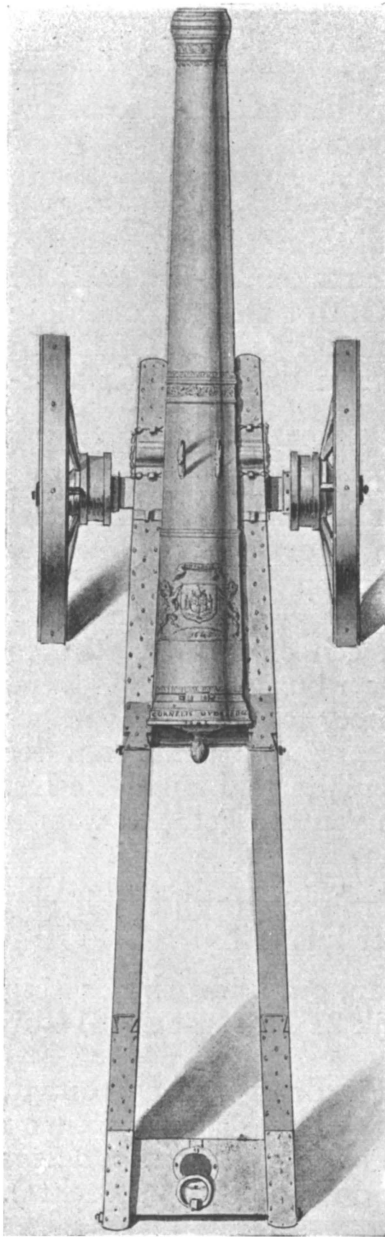
Daar op het bolwerk bleven ze voorloopig staan, om luidruchtig uiting te geven aan de vaderlandsche gevoelens, al dadelijk 21 November 1814 bij de herdenking der verlossing van het Vaderland.

Al spoedig echter werden ze blijkbaar als sta-in-den-weg beschouwd, want nadat in 1827 de Westersche Oude Hoofdpoort was afgebroken en men in 1828 daar een plein gemaakt had, werden alle kanonnen, zoo zegt Van Reijn, van de bolwerken afgenomen en naar de Hooikaai gebracht¹⁾. Wat ze daar moesten doen, is mij niet duidelijk.

Een paar jaar later wilde men ze tegen de Belgen gebruiken. 26 Oct. 1830 nam de Raad het besluit om de veertien metalen kanonnen aan den Koning aan te bieden, „om indien dezelve bruikbaarbevonden zullen worden in de

---

¹⁾ Van Reijn, Geschiedkundige beschrijving der stad Rotterdam. I. blz. 168.

tegenwoordige omstandigheden te dienen ter verdediging van het Vaderland”.

De uitgaande brief aan den Gouverneur van Zuid-Holland is van 28 October 1830 nr. 810. Zijn antwoord kwam reeds eenige dagen later in¹⁾. Het luidde, dat hij van Z. M. opdracht had gekregen, „om het stedelijk bestuur van Rotterdam voor het bedoelde bewijs van vaderlandsliefde de meest opregten dank te betuigen.

Het departement van den grootmeester der artillerie is gemachtigd om met UEd. Achtbare nopens het overgeven en overnemen van het voormeld metaal geschut in overleg te treden, waarvan ik de eer heb UEd. Achtbare te verwittigen.

De Staatsraad,
Gouverneur van Zuid-Holland
(get.) Van der Duyn.”

Het departement van den grootmeester der artillerie stelde op 5 November den brief van het stadsbestuur in handen van den onderdirecteur van 's Rijks gieterij om onderzoek en verslag. Deze voldeed daaraan op 8 November, gaf te kennen, dat de kanonnen voor gebruik ongeschikt waren en stelde voor ze te versmelten²⁾. De burgemeester, Mr. M. C. Bichon van IJsselmonde, hoewel hij „gaarne gewenscht had, dat de kanonnen onder de bestaande omstandigheden het Vaderland van een meer onmiddelijk nut hadden mogen wezen”, ging met dit voorstel akkoord en verzekerde, dat ze op de eerste aanvraag dadelijk zouden worden afgegeven.

Op 10 November doet het departement van den grootmeester der artillerie aan het departement van oorlog verslag en deelt mede, dat de kanonnen naar 's Rijks gieterij ter versmelting zullen worden overgebracht. Dit verslag houdt in, na de mededeeling van de onbruikbaarheid, dat „de regeering der stad zulks vernemende, haar hoop te kennen gaf, dat dezelve op eene andere wijze ten voordeele des

deeling van de onbruikbaarheid, dat „de regeering der stad zulks vernemende, haar hoop te kennen gaf, dat dezelve op eene andere wijze ten voordeele des

¹⁾ Zie ingekomen missiven nr. 1612, 6 Nov. 1830.

²⁾ Bij het rapport is een gedetailleerde lijst der kanonnen. Archief van den Directeur-generaal van Oorlog in het Algemeen Rijksarchief.

Rijks mogten kunnen dienen en gaarne toestemming gaf, dat dezelve aan 's Rijks gieterij van metalen geschut alhier ter vergieting worden overgebracht." Zij zullen dus eind 1830 of in den loop van 1831 met toestemming der stad Rotterdam versmolten zijn.

Dit is wel heel jammer. De kanonnen, of althans een paar ervan, hadden alleszins verdiend om ook voor de toekomst bewaard te blijven. Niet alleen als voorwerpen van historisch belang, die aan alle belangrijke feesten van de stadsgeschiedenis een daadwerkelijk aandeel hebben genomen, maar ook als stalen van 17de eeuwse Rotterdamsche kunstnijverheid, waarvan helaas zoo weinig ter plaatse bewaard is gebleven.

In het archief der Gemeente berusten drie teekeningen van deze kanonnen, supplement R. I. IX 61—63, waarschijnlijk vervaardigd in het begin der 19de eeuw op last van Gemeentewerken. Uit de bijgevoegde beschrijving, die ik hierachter als bijlage opneem, blijkt, dat destijds op het Oudehoofd zich nog zeven kanonnen en op het Nieuwehoofd (bij de Leuvehaven) zich eveneens zeven stukken bevonden. Een der bovengenoemde teekeningen, nr. 63, is hierbij gereproduceerd. Verder bevat de archiefatlas nog twee teekeningen, waarop eenige van deze kanonnen voorkomen. R. I. 363 en 623. De laatste, een gezicht op de Nieuwe Westersche Hoofdpoort van omstreeks 1760, is eveneens hierbij als reproductie opgenomen.

Bijlage.

BESCHRIJVING VAN DE VEERTIEN KANONNEN OP DE STADSBOLWERKEN, BEHOORENDE BIJ ROTERODAMUM ILLUSTRATUM SUPPLEMENT IX. NR. 62.

Oude Hooft Bolwerk.

Met seve schoon gevormde metale canonnen versiert met loof en ander leystwerk. Op den midden twee ornamentringen. Op de kruitskamer of staart staat het ordinaris stadswapen, met een voetstuk daar men op leest *Rotterdam* en het jaargetal. En in een band onder de pan staat: *Cornelis Ouderogge Fecit Rotterdam*; op de laatste band bij den drijfiff vindt men desselfs gewicht.

Hiervan berust eene aftekening en de volgende tafel wijst aan de nummers, jaargetalle en gewigt.

No.	Jaartal	Gewigt	No.	Jaartal	Gewigt
1	1671	2970 Ⓔ	5	1670	3040 Ⓔ
2	1670	3025 „	6	1671	2995 „
3	1671	3010 „	7	1670	3050 „
4	1671	3000 „			

Nieuwe Bolwerk.

Mede met seve gelijk gevormde canonne beplant, waarvan vier na de bovenstaande beschrijving. En de drie andere van gelijken aart. Exsept daarop staat op de kruitskamer of staart een sterkte of slot, waaraan men ten beijde zijde rechtstandige leeuwen vind.

Voor het selve slot is een water, waarin een zwemmende zwaan voorkomt. En een groot deel van den gevel wordt gedekt met het wapen van Rotterdam, op een bovengeplaatst lint leest men *Rotterdam* en beneden in een ornament het jaargetal.

Op twee van de laatst gemelde drie canonne leest men op de leyst bij de pan *Cornelis Ouderogge Fecit En D. I. O. Rotterdam.* en op den zelve band van het derde canon staat *Arent van der Put* ¹⁾ *Fecit Rotterdam.*

Van de laatstgemelde drie canonne berust mede eene aftekening en het volgende tablo wijst aan de nummers, jaargetalle en gewigte.

No.	Jaartal	Gewigt	No.	Jaartal	Gewigt
1	1668	3015 Ⓔ	5	1670	3015 Ⓔ
2	1641	3065 „	6	1668	3065 „
3	1668	3075 „	7	1645	3042 „
4	blanco ²⁾	2919 „			

The gun and bell foundry of the family of Ouderogge

by Dr. E. WIERSUM

In the year 1613 the Admiralty of the river Meuse established a gun-foundry in the Hoogstraat at Rotterdam, of which Jan Cornelisz. Ouderogge of Amsterdam, before long became director. His capacity for this position is evident from the fact that efforts were made to induce him to enter Danish service. He was succeeded in the management by his sons, Cornelis & Dirk. Besides cannons, chimes and bells were also cast, of which several are still in existence.

In addition to these, mortars have been found, cast by Cornelis. A number of cannons, cast for Rotterdam, have been standing there until 1830, in which year they were melted down.

Brieven van en aan Johannes Bosboom (II)

medegedeeld door Dr. H. E. VAN GELDER

ONDER de door Bles, die in het algemeen zorgvuldig de brieven bewaarde, die hij ontving, nagelaten correspondentie, vond ik geen andere brieven van Bosboom — behalve geheel onbelangrijke kattenbelletjes — dan een tweetal uit 1864. Toen hadden beide schilders een vooraanstaande positie in Pulchri Studio, waarvan Bles van 1863—'66 president was. De zeer ernstige ziekte (pokken) van mevrouw Bosboom in het voorjaar van '64 maakte echter, dat haar echtgenoot zich met de zaken van het kunstgenootschap niet kon bemoeien. Hij kon echter niet laten erop aan te dringen, dat de medewerkers aan de op een feestavond van Pulchri Studio vertoonde tableaux vivants deze ook op een feest in Arti zouden laten zien; op een goede verstandhouding en samenwerking tusschen de beide schildersgenootschappen stelde Bosboom bijzonder veel prijs.

¹⁾ Werkzaam te Rotterdam van vóór 1613—1624.

²⁾ De signalementslijst, zie blz. 90 noot 2, heeft als jaartal van dit kanon 1618.